

Сенько Вікторія Вікторівна,
студентка Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІЧНИЙ СТАТУС ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Філософія права – давня наука, яка має досить багату історію, починаючи від творів Платона і Аристотеля до системи гуманітарної освіти сучасності. В науковий обіг термін «філософія права» був введений лише два століття тому. Вона пройшла досить складний шлях, за час свого існування, на якому були періоди як злетів так і падінь. Першою, і мабуть, найскладнішою проблемою, яка виникає – є проблема поняття філософії права та її предмет.

Чи є вона самостійною наукою, якщо є, то до яких наук – філософських чи юридичних належить, які її стосунки з суміжними юридичними науками, зокрема із загальною теорією права? Ці питання, хоч і мають досить давню історію, проте й нині залишаються дискусійними.

З одного боку, філософія права трактується як розділ соціальної філософії, де предметом виступає феномен права. Такий підхід потребує, щоб право розглядалося тільки у контексті відміни від моралі, релігії, політики і тільки у такому разі, право може бути зрозумілим. Все-таки підхід до права як фрагмента соціальної дійсності, не дозволяє в повній мірі, виявити його природу.

З іншого боку, філософія права є частиною загальної теорії права і сконцентрована на вирішенні проблем методології. Каримов Д. А. підкреслює: «Філософія права, виступаючи одним з основних напрямлень загальної теорії права, розробляє основоположні проблеми діалектики, гносеології та логіки правового буття, обслуговуючи як саму загальну теорію права, так і весь комплекс галузевих юридичних наук» [1, с. 59]. Таке розуміння є досить вдалим, проте тлумачення філософії права має деякі недоліки: по-перше, воно передбачає тільки кількісні відмінності між філософією права та будь-якою іншою юридичною наукою, а по-друге, воно залишає поза увагою ту частину філософської методології, яка немає наукового характеру.

Тепер спробуємо визначитися з предметом філософії права. Для створення більш повної картини, розглянемо підходи у теоріях відомих науковців. В. С. Нерсесян вважає, що «предметом філософії права є право в його розрізненні та співвідношенні з законом» [2, с. 10]. С. С. Алексєєв розглядає філософію права як наукову дисципліну, яка «покликана дати світоглядне пояснення права його сенсу та призначення, обґрунтувати його під кутом зо-

ру суті людського буття існуючої в ньому системи цінностей» [3, с. 2]. Для Ю. В. Тихонравова предметом розглянутої нами галузі знання є сенс права, тобто питання про те «внаслідок яких універсальних причин і заради яких універсальних цілей людина встановлює право» [4, с. 46].

Філософія права являє собою «спеціальну філософію», тобто таку, «предметом якої є не весь світ в цілому, а лише одна її частина – право. Як відомо, І. Кант, вважав, що сферу філософії як науки «про цілі людського розуму... можна підвести під наступні питання: 1. Що я можу знати? 2. Що я повинен робити? 3. На що я смію надіятися? 4. Що таке людина? За аналогією філософію права можна представити через запитання: 1. Що я можу знати про право? 2. Що я повинен робити у відповідності до вимог права і чому? 3. На що я можу надіятися в силу дотримання чи порушення цих вимог? Усі ці запитання можна звести в одне, яке узагальнює: Що є право як спосіб людського буття, або ж: що таке правова людина? За допомогою відповідей на такі запитання, можна з'ясувати природу такого феномену, як право та предмет філософської дисципліни, яка його досліджує.

Усе вище сказане дозволяє зробити висновок щодо основного розуміння та предмету філософії права. Філософія права – це філософське вчення про право, яке відповідає на запитання, що виникають у правовій сфері методом філософії. Предметом є виявлення сенсу права, перш за все, а також обґрунтування розуміння цього сенсу. Дані визначення не охоплюють всіх проблем філософії права, але дозволяють зосередитися на її головній ідеї, пов'язаній з уявленням про право як способу людського буття. Важливо зазначити, що філософія права має той самий предмет, що і всі юридичні науки, а саме, право у всіх його аспектах та проявах. Тому філософія права має бути віднесена до юриспруденції, як особлива юридична наука. Внутрішній зв'язок філософії права і загальної теорії права реалізується через принцип доповнення, оскільки поза цим зв'язком загальна теорія права не в змозі виконати свою методологічну роль стосовно юриспруденції в цілому.

Таким чином, філософія права дає досить широке розуміння природи та сутності права як феномена людського життя. Крім того, саме філософія здатна забезпечити зв'язок філософської методології, яка лежить в основі правової теорії. Іншими словами, філософія права знаходиться на вершині піраміди всіх юридичних наук.

Бібліографічні посилання:

1. Каримов Д. А. Проблемы общей теории права и государства: В 3 т. Т. 2 Философия права. М., 1990. С. 59.
2. Нерсесянц В. С. Философия права / Нерсесянц В. С. – М. : ИНФРА-М-НОРМА, 2005. – 656 с.
3. Алексеев С. С. Философия права / Алексеев С. С. – М. : НОРМА, 1997. – 336 с.
4. Тихонравов Ю. В. Основы философии права / Тихонравов Ю. В. – М.: Вестник, 1997. – 608 с.